

פרשת מקץ-חנוכה

הרב ראובן ששון

היינו כחולמים - לא להפסיק לחלום!

יתקיים במילואו, ובזכות החלום והאחידה האיתנה בו, אותה צפיית ישועה הצומחת מחדרי הלב, מכוחה הכל יתגשם ויפיע במהרה בגילוי. אפיינים שנה לעגו על החלומות שלנו, לראות בשבוש ה' ציון, והנה אנו עומדים כאן בארצנו, נוגעים בכותל המערבי בדמעות של גיל, ויודעים נאמנה שעוד נבואה למשכנותינו ונשתחוה להדום רגליו. גם אם שונאנו יפערו פיהם לבלי חוק, בזלוז ובלעג, נדע נא שהבל ידבר פיהם, ואם ניצחנו את הצוררים שלעגו לנו בעוד האומה היתה שבורה ורצוצה בגלות, קל וחומר שננצח את כל העומדים מולנו היום.

זהו המסר של חג החנוכה. החלום הכביר, לראות את המקדש בטהרתו ואת ישראל משוחררים מעול הצוררים, הוא שהניע רוח גבורת קודש בלב החשמונאים. במסירותם עוררו את נשמת ישראל, אשר גברה ברוח קדושתה על כל שכרון דמיונות מלכות יוון. אף שלמראית העין ה'ראלית' היה נראה שאין שום סיכוי, החלומות הקדושים הנובעים מגבורת הקודש המפעמת בנשמת קדושי ישראל, נצחו את כל התרחישים הקודרים של האנשים בעלי המבט השטחי, שאינו רואה מעבר למציאות החוש.

הדבר נכון גם בחיי כל אחד מאיתנו. בקרבנו שוכנת נשמת קודש, נשמה כבירה השואפת אל השלמות. וכמו עם ישראל, כן האיש הישראלי ידע לכבד חלומות הקודש שאורגת נשמתו בקרב, אל יזלזל בהם, ויתפלל לה' שיזכה להגשימם. שנזכה!

ורשמי נשמה אלו, מולידים בהם רעיונות ויוזמות, לתקן את העולם ולהעלותו. היוזמות הגדולות הללו, הן פרי החלום על דבר המציאות השלמה.

אנשים אלה, הם החולמים הגדולים, הם אשר מתרוממים ברוחם מהמציאות הצרה, ומתעלים אל מרחבי המציאות המתוקנת. ומתוך חלומות גדולים אלה, המקשרים אותם לשלמות, מתמלאים הם כוח, ושבים לעולם הזה, לפעול בו להרימו ולהעלותו.

יוסף בנשמתו הגדולה, יודע להוקיר את חלומותיו. הוא יודע שהם מציירים מציאות אמיתית, שאמנם כעת אינה ניכרת בפועל, אך סופה להופיע ולהתגלות. הוא זוכר את חלומותיו ויודע שיתגשמו. זהו עניין ירידתו של יוסף על ידי חלום, ועלייתו על ידי חלום. יוסף יודע שחלומותיו הם תיאור עתידי של ברכה שתבוא לעם ישראל. לכן, ממעמקים הולך האור ונולד, בתחילה בחלום, ולאחר מכן בהגשמתו במציאות.

עם ישראל, בין העמים, הוא עם של חלום. ברוחנו אנו רואים את המקדש המקודש, את שלמות האומה בעלותה ברגלים, לראות פני ה'. אותם גויים שכחי אלוקים, השקועים בהווה הצר, מלעיגים עלינו, מזלזלים בחלומותינו, ומנסים להטיל רעל של ייאוש וחיידון, אך נשמת ישראל אדירה היא, בהירה בהשגתה, ובטוחה בחלומותיה. לא תחלש מן המלעיבים אותה, המטילים דופי בחלומותיה, וטוענים לומר שאלו הן הזיות תלושות מהמציאות. יודעת היא נאמנה שההגוי ברוחה הוא דבר ה', כנבואת נביאי ישראל, שדבר אחד מדבריהם אחור גבורת צדק וענוות יושר, ויודעת היא היטב, שהכל

את עניין החלומות אנו מוצאים רבות סביב יוסף וקורותיו. ישועתו של יוסף היתה על ידי חלום פרעה, וגם נפילתו החלה מחלומו. וחכמים מלמדים אותנו שיש קשר בין הדברים, וכך דרשו במדרש (תנחומא וישב ט): "יוסף לא נמכר אלא על ידי חלום... ולא מלך אלא על ידי חלום שנאמר 'ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם'".

כדי להבין את עומק העניין יש לנו לגעת בקצרה במהות החלום. למעשה, החלום מופיע בשינה, בעת שהאדם מנותק מכבלי המציאות, והוא יכול לצייר לעצמו מציאות נחשקת, פרי דמיונו. זהו החלום של כל אחד. אך אנשי קודש, חושקים בעומק לבבם את השלמות האמיתית, והם חולמים עליה כל הזמן. השלמות הזו, היא מציאות אמיתית, אלא שהיא חבויה במעמקים. דומה היא לגרעין שנמצא חבוי באדמה, אך סופו לצמוח לעץ גדול. החלום לשלמות הוא דבר אמת וצדק, חלון אל העתיד שיתגלה באחרית. החלום האמיתי, הקדוש, הוא הרגע המיוחד בו אפשר להיפגש בהרחבה עם אור העתיד לבוא. החלום האמיתי אינו דבר של מה בכך, אלא הוא תיאור של מעמקי המציאות, של הרבדים הפנימיים שעדיין לא הובשלו להתגלות בפועל, והם מתפתחים במעמקים, והולכים לקראת גילוי והופעה.

ישנם אנשים שחיים את הרובד הגלוי, את ההווה מצומצם. אך ישנם נשמות אדירות, השייכות ברוחם לפנימיות של המציאות, לשלמות האמיתית, והם תובעים את התגלותה. הם אינם מסתפקים בהווה, אינם יכולים למצוא בו את אושרם המלא. נשמתם הגדולה, מציירת מציאות זכה וטהורה,

איך להתמודד כשהאדם תקוע בבור?

המסר העיקרי הוא שנדע שאנחנו לא לבד. אף שהאדם צריך לעשות את כל שבאפשרותו כדי להתקדם, ידע שה' יתברך עימו. ולכן 'בטח בה' ויפנה אליו בתפילת אמת, כי ה' עימו תמיד.

עוד נלמד מהפרשה, שכאשר הגיעה השעה שיוסף יצא מהבור, היה זה בקלות ובמהירות רבה. כמו כן, ההשועה הייתה בדרך יצירתית מאוד - הקב"ה 'שתל' חלום לפרעה, וסיבב בכך את יציאתו של יוסף. ויש כאן לימוד גדול לאדם - כשהאדם מנסה לחשוב על היציאה מהצרה, אף שיהיה יצירתי מאוד, עדיין לא יוכל לחשוב מעבר לגבולות יכולותיו, שהן מצומצמות ומזעריות מאוד. על כן, אם יחשוב האדם שהוא לבדו בקושי, והכל מוטל עליו, ולא יבין את ההנהגה האלוהית העליונה, ואת זיקתו של האדם לכל הבריאה כולה, שכולה צריכה אותו בתפקידו, הוא עלול לשקוע בייאוש ומכאוב, מחמת התחושה שאין מוצא מהצרה, ואין חלון אל הישועה. על כן יפתח האדם לבבו, ויכלול עצמו בהנהגה העליונה, ואז ידע האדם, שמלך מלכי המלכים הקב"ה, הוא מלמדו להועיל, ומכוון צעדיו תמיד, ואין סוף וגבול ליכולותיו של הקב"ה, כי הכל עבדיו והרבה שלוחים למקום. ועל כן אל יתחפר בתוך נפשו בפחדים ודאגות, אלא ישליך על ה' יתבו, והוא יכלכלהו. "גול על ה' יִרְכָּב וְיִבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה. וְהוֹצִיא אֶת יָדָיו וְיִשְׁפֹּט וְיַצְחֵר יָמָיו". שנזכה!

נקודה נוספת הנלמדת מן העניין, נוגעת כבר בסיבה לעיכוב. סיבת העיכוב אצל יוסף לא הייתה בגללו, אלא בגלל המציאות שסובבת אותו. ליוסף נקבע תפקיד גדול, להיות משנה למלך ולזון את העולם כולו, למעמד זה הוא צריך להגיע. אך עדיין לא הגיעה השעה לכך, מצד כל סדר הנהגת העולם, כי שנות הרעב צריכות לבוא בזמן מדויק. על כן יוסף צריך להמתין בבור, ואף להתפתח שם בשביל תפקידו, עד בוא השעה היעודה.

משל לעובד מצטיין, שיעדוהו להיות סמנכ"ל של החברה כולה. אלא שעדיין לא באה השעה להחליף את צמרת החברה, ולכן הוא נשאר בניתיים בתפקיד זוט. והוא רואה שכל חבריו לעבודה מקבלים קידום, ועוד קידום, והוא נשאר בתפקידו, למרות שהוא טוב מכל עמיתיו, ואולי רוחו תיפול בקרבו על כך. עד אשר תוכשר השעה, ויבואו אליו בחגיגות מיוחדת, ובבת אחת יעלוהו לתפקיד הבכיר.

העולם כולו הוא כמו פאזל גדול. והיינו שכל המרכיבים בעולם פועלים בתיאום ובהרמוניה, ולכל אחד יש תפקיד חשוב הנוגע לכלל העולם ולא רק לעצמו, כי אין שום נברא לבטלה. וכל אדם מיישראל יש לו תפקיד חשוב ומשמעותי שיש לעולם כולו צורך בו. מכאן יבין האדם שהצורך שהיה במקומו בתפקידו, הוא צורך כללי, ולכן יתמלא מכך ביטחון וכוח, שכן ההווה כולה תדחק בו להגיע לתפקידו ולמקומו הנכון.

מסיפורו של יוסף אנו למדים יסוד גדול לסיבת העיכוב והשהות מהיציאה מהבור. סיבה זו והיא טמונה במילה 'מִקָּץ', שהיא מלשון 'קץ'. חכמים מלמדים אותנו, שמילה זו באה להורות שזמן שהותו של יוסף בבית האסורים היה מתוחם מראש על ידי הקב"ה, שכבר מתחילה קבע קץ וגבול לכך, וכך אומרים חכמים במדרש (תנחומא מקץ פרק א): "לחשך נתן קץ שנאמר 'קץ שָׁם לְחֹשֶׁךְ... ואף כשנחבש יוסף קץ שם לו שנאמר וְיִהְיֶה מִקָּץ שְׁנָתַיִם יָמִים'".

חכמים מלמדים אותנו, שהקב"ה קבע קץ לחושך, הן לחושך הכללי שבעולם, והן לחושך של יוסף בבית האסורים. ובעומק העניין באים להורות לנו, שגם החושך שיש לכל אחד בחייו, יש לו קץ וגבול. וכאן טמון לימוד גדול לגבי כל הקשים של האדם בחייו.

ראשית כל, עצם הידיעה שיש 'קץ', שהקב"ה קבע ותחם את החושך, היא כבר מעודדת. כי אינו דומה אדם שמשופק אם צרותיו תיפתרנה, לאדם שיודע שהן תסתיימנה, אך אינו יודע מתי. הידיעה שיש קץ מלמדת שיש מישור שדואג לנו, שנמצא עימנו בצרתנו, ופועל להושיענו. משל לאדם שנמצא בבור, וצועק מרה ואיש אינו עונה, לעומת אדם שצועק, ועבר שם איש חכם, וראהו בבור, ונענה לצרתו, והלך להביא סולם וחבלים להוציאו. אף אם ייקח לו זמן רב עד שישבו, מכל מקום הידיעה שיש מישור מחוץ לבור, שפועל להוציאו, משנה לחלוטין את ההתמודדות עם הקושי.